

AKILLI İÇERİK OLMADAN;

AKILLI TAHTA,

TEKNOLOJİK BİR TAHTA

OLMAKTAN

ÖTEYE GEÇEMEZ...!

ELFi YAYINCILIK
Elmas Fikirler

YAYIN KURULU

Hazırlayanlar

Fatma ÖZDOĞAN

YAYINA HAZIRLAYANLAR KURULU

Kurumsal Yayınlar Yönetmeni

Saime YILDIRIM

Kurumsal Yayınlar Birimi – Dizgi & Grafik

Mustafa Burak SANK & Ezgi GÜLER & Meltem TEMEL

Sumru ALMACAK & Gamze KAYA & Pınar KORKMAZ

Yasin ÇELEBİ & Reyhan KARAHASANOĞLU

Baskı - Cilt

Neşe Matbaacılık Yayıncılık Sanayi ve Tic. A.Ş.

Adres:Akçaburgaz Mh. Mehmet Deniz Kopuz Sk. No:17

3.Bodrum Esenyurt / İSTANBUL

Yayıncı Sertifika No: 32077

Matbaa Sertifika No: 22861

ISBN: 978-605-9213-46-2

İstanbul – 2015

Bu eserin her hakkı saklı olup tüm hakları Elfi Yayıncılık'a aittir. Kısmi de olsa alıntı yapılamaz, metin ve soruları aynen değiştirilerek elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka bir sistemle çoğaltılamaz, depolanamaz.

Copyright © Tüm Hakları Saklıdır.

PSİKOLOJİ

AKILLI DERS DEFTERİ

Defterlerimizi Tanıyalım

Neler Öğreneceğim?

Ünite konularının belirtilerek soru tarzında öğrencinin ilgisini çekecek şekilde yazıldığı bölümdür.

Örnek

Konu ile ilgili verilen örnekler bölümüdür.

Dikkat

Konu ile ilgili dikkat edilmesi gereken, uyarılar, notlar vb.

Notlarım

Öğrencinin akıllı defter üzerinde not tutması için ayrılan bölümlerdir.

Çöz Öğren

Derste işlenen konuların öğrenilip pekiştirilmesi için öğrencilerin çözeceği açık uçlu veya çoktan seçmeli sorulardır.

Haydi Sen Yap

Derste işlenen konular ile ilgili öğrencilerin bireysel, arkadaşlarıyla veya ailesiyle birlikte gerçekleştirebileceği ders dışı müze önerisi, roman tavsiyesi, atölye çalışması, bilimsel çalışmalar, vb. içeriklerin yer aldığı hareketli kutudur.

Defterlerimizi Tanıyalım

Bunları Biliyor Musun?

Konu ile ilişkili gerçek hayattan merak uyandıracak ilginç bilgiler bölümüdür.

Etkinlik Sayfam

Ders esnasında öğrencilerin bireysel veya grupta çalışacağı konu ile ilgili üst düzey düşünme becerileri kazandıran çalışma sayfasıdır.

Ne Kadar Öğrendim?

İlgili ünitedeki bölümleri veya konuları öğrencinin ne kadar öğrendiğini test edecek açık uçlu ve çoktan seçmeli sorulardan oluşan bölümdür.

Biraz Ara Verelim

Konu ile ilgili oyun, bulmaca, zeka soruları vb. eğlence köşeleridir. Ünite sonunda veya konu aralarında olabilir.

Ünite Özeti

Ünitenin sonunda yer alan üniteyi özetleyen kavram ağlarıdır.

Ünite Değerlendirme

Ünite sonunda ilgili üniteye tüm bölümleri ve konu / kavramları içerecek şekilde klasik ve / veya test türündeki soruları içeren bölümdür.

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE : PSİKOLOJİ BİLİMİNİ TANIYALIM

A) Psikolojinin Konusu	10
B) Psikolojinin Bilim Olma Süreci	13
Ne Kadar Öğrendim	19
C) Psikolojinin Ölçütleri ve Amaçları	21
D) Psikolojinin Yöntem ve Teknikleri	24
E) Etik İlkeler	31
F) Psikolojinin Alt Dalları	31
a) Temel Bilim Alt Dalları	31
b) Uygulamalı Bilim Alt Dalları	33
G) Psikolojinin İş Alanları	34
H) Psikoloji ve Diğer Bilimler	35
Ne Kadar Öğrendim	36
Ünite Özetim	38
Ünite Değerlendirme	41

2. ÜNİTE : PSİKOLOJİNİN TEMEL SÜREÇLERİ

A. Davranışın Oluşumu	46
B. Psikolojik ve Biyolojik Süreçler	48
C. Kalıtım ve Çevre	49
Ç. Yaşam Boyu Gelişim	50
1. Gelişim Dönemleri	50
a) Yeni Doğan	50
b) Bebeklik ve Çocukluk	51
c) Ergenlik Dönemi	54
d) Yetişkinlik Dönemi	57
e) Yaşlılık Dönemi	57
D. Kohlberg ve Ahlaki Gelişimin Kuramı	58
Ne Kadar Öğrendim	60
E. Duyum ve Duyumun Özellikleri	62
F. Uyarılma ve Uyarıcı Tekrarının Etkileri	66

İÇİNDEKİLER

G. Algı	69
H. Algıyı Etkileyen Etkenler	73
Ne Kadar Öğrendim	75
İ. Güdülenmeyi Ortaya Çıkaran Etkenler	77
J. Güdüler ve Güdü Türleri	79
K. Duygular	82
Ne Kadar Öğrendim	85
L. Bilinç ve Bilinçaltı	87
M. Dikkat Türleri	88
N. Bilinçlilik Türleri	90
O. Sosyal Psikoloji	93
Ö. Sosyal Biliş ve Sosyal Etki	93
P. Davranış ve Sosyal Etki	97
Ne Kadar Öğrendim	98
Ünite Özetim	100
Ünite Değerlendirme	102

3. ÜNİTE : ÖĞRENME, BELLEK, DÜŞÜNME

A) Öğrenilmiş Davranış	112
B) Öğrenme Türleri	117
a) Koşullanma	117
Klasik Koşullanma	117
Edimsel Koşullanma	120
b) Bilişsel Öğrenme	122
Gizil Öğrenme	122
Model Alarak Öğrenme	123
Kavrayarak Öğrenme	123
C) Öğrenmeyi Etkileyen Etkenler	124
a) Öğrenene Bağlı Faktörler	124
b) Çevresel Faktörler	127
c) Öğrenme Yöntemine Bağlı Faktörler	127

İÇİNDEKİLER

d) Öğrenilen Malzeme ile İlgili Faktörler	128
Ne Kadar Öğrendim	130
Ç) Bellek ve Bellek Türleri	132
D) Belleğin Temel İşlem Aşamaları	134
E) Düşünmenin Yapı Taşları	138
F) Düşünme ve Dil	140
G) Karar Verme	141
H) Zeka Kavramı	144
I) Zeka Türleri	148
İ) Zeka ve Yaratıcılık	149
Ne Kadar Öğrendim	150
Ünite Özetim	151
Ünite Değerlendirme	153

4. ÜNİTE : RUH SAĞLIĞININ TEMELLERİ

A) Kişiliğin Gelişimi	160
B) Kişilik Kuramları	163
C) Bireysel Farklılıklar	165
Ç) Kişiliğin Ölçülmesi	166
Ne Kadar Öğrendim	168
D) Stres ve Nedenleri	172
E) Stres ve Günlük Yaşam	174
F) Savunma Mekanizmaları	178
Ne Kadar Öğrendim	183
G) Ruh Sağlığının Önemi ve Ölçütleri	187
H) Ruh Sağlığının Korunması	189
I) Normal Dışı Davranış Türleri	190
a) Duygu Durum Bozuklukları	191
b) Psikosomatik Bozukluklar	191
c) Kaygı Reaksiyonları	192
İ) Psikolojik Destek Türleri	193
Ne Kadar Öğrendim	195
Ünite Özetim	197
Ünite Değerlendirme	198

1. Psikolojinin Konusu
2. Psikolojinin Bilim Olma Süreci
3. Psikolojik Yaklaşımlar
4. Psikoloji Biliminin Ülkemizdeki Gelişimi
5. Psikolojinin Ölçüt ve Amaçları
6. Psikolojinin Yöntem ve Teknikleri
7. Etik İlkeler
8. Psikolojinin Alt Dalları
9. Psikolojinin İş İlanları
10. Psikolojinin Diğer Bilimler ile İlişkisi

A. Psikolojinin Konusu

Uygurlık tarihi boyunca insan, önce kendisini; sonra başkalarını, çevresini, dünyayı ve evreni tanımak için çaba harcamıştır.

İnsanoğlu hem kendisinin hem de çevresindeki insanların tepkilerini anlamaya ve açıklamaya çalışmış, bu sebeple de bu alan hakkında bilgi sahibi olmak istemiştir.

İnsan, kendisine hayat veren şeyin ne olduğunu merak etmiş ve "nefesin" farkına varmıştır. İnsan nefes alırken yaşadığı için nefes ile "ruh" kavramlarını özdeşleştirilmiştir. Psikoloji terimi "psyche" (ruh) ve "logos" (bilim) sözcüklerinden oluşmuş kelime anlamı olarak ruh bilim anlamına gelen bir terimdir. Ruh bilimi kavramı (Psyche – logos) ilkçağ filozofu Aristoteles tarafından kullanılmıştır. Ancak psikoloji bilimi pozitif bir bilim olarak metafiziksel (algı alanına girmeyen) bir yapıya sahip olan "ruh" ile ilgilenmez.

Psikoloji; organizmanın gözlenebilen ve ölçülebilen davranışlarını inceleyen pozitif bir bilimdir.

Bu çerçevede psikolojinin tanımına giren üç önemli kavram vardır. Bunlar: organizma – davranış–bilim kavramlarıdır.

1. Organizma (Canlı)

Tek hücrelilerden en gelişmişine kadar her türlü canlı varlığa **organizma** denir. Psikoloji bilimi açısından insan davranışlarının açıklanması ve anlamlandırılması için hayvan davranışlarının incelenmesi de önem taşımaktadır.

Notlarım

Bunları Biliyor Musun?

Psikoloji neden hayvan davranışlarını inceler?

- İnsan ve hayvan davranışları arasında benzerlikler olması, insan davranışlarının anlaşılmasına yardımcı olur,
- İnsanlar üzerinde yapılması uygun olmayan birçok bilimsel çalışma ve deneyin hayvanlar üzerinde yapılabilmesi,
- Bazı hayvanların yaşam sürelerinin insanlara göre kısa olmasının yarattığı araştırma kolaylığı,
- Hayvanların araştırmacının varlığından ve rolünden daha az etkileniyor olması.

2. Davranış

Dikkat

Psikoloji biliminin alanına giren üç tür davranış vardır. Bunlar; dışarıdan doğrudan gözlenebilen davranışlar, dışarıdan doğrudan gözlenemeyen davranışlar ve psikofizyolojik tepkilerdir.

a. Dışarıdan Doğrudan Gözlenebilen Davranış**Örnek**

Yemek yemek, yürümek, yüzmek

Notlarım**b. Dışarıdan Doğrudan Gözlenemeyen Davranış****Örnek**

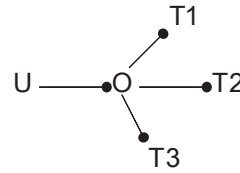
Açlık, heyecan, üzüntü

c. Psikofizyolojik Tepkiler

Kaynağı beyin olan ve kendini özellikle algı, bellek, düşünme, problem çözme gibi biçimlerde gösteren organizmanın davranışını etkileyip yönlendiren süreçlerdir.

Dikkat

Psikolojik olaylar Uyarıcı – Organizma – Tepki ilişkisi çerçevesinde açıklanabilir.

Aynı uyarıcı aynı organizmada farklı tepkilere sebep olabilir.

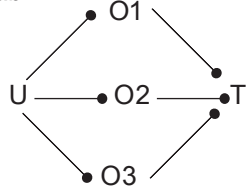
Örnek

Bir yiyecek aynı insan tarafından bazen arzu edilirken bazen istenmeyebilir.

Dikkat

Aynı uyarıcı farklı organizmalarda aynı tepkiye sebep olabilir.

Örnek

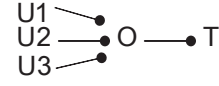
Yolda kırmızı ışık yanınca herkes durur.

Notlarım

Dikkat

Farklı uyarıcılar aynı organizmalarda aynı tepkiye sebep olabilir.

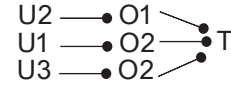

Örnek

Bir insan fareden, köpekten ve yılandan korkup aynı tepkiyi verebilir.

Dikkat

Farklı uyarıcılar farklı organizmalarda aynı tepkilere sebep olabilir.

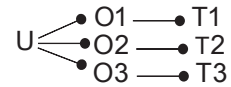

Örnek

Bir kişi para kazanmak için çalışırken, başka bir kişi ün kazanmak için çalışıyor olabilir.

Dikkat

Aynı uyarıcı farklı organizmalarda farklı tepkiye sebep olabilir.

Örnek

Üniversitedeki bir bölüm bazıları için cazip gelirken bazıları tarafından istenmeyebilir.

3. Bilim

Belli bir alanda bilimsel yöntemlerle elde edilmiş, nesnel (objektif) doğrulanabilen, düzenli, sistemli, kesin bilgiler bütününe bilim denir.

Psikoloji bilimi;

- Deney ve gözlem yoluyla araştırdığı konu üzerinde bilgi edinir.
- Nesne ve olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurar.
- Açıklanan neden-sonuç ilişkileri yorumlanarak genel yasalar oluşturulur.
- Oluşturulan yasalardan yola çıkarak gelecek ile ilgili öngörülerde bulunur.

Dikkat

Felsefe, insanın merak ve kuşku duyma, sorgulama gibi özellikleri sonucu ortaya çıkan bir düşünme biçimidir. Filozoflar her konu gibi ruh ve davranışı da sorgulamışlardır. Felsefe de yanıtlardan çok sorular önemlidir. Onun özü, her hangi bir bilgiye sahip olmak değil, o bilgiyi aramayı amaç edinmektir. Bu nedenle de felsefe sorularının büyük bölümü "Nedir?"li sorulardır. Oysa bilim "Neden?" sorusuna yanıt arar. Olanı olduğu gibi inceler. Bilim de kesinlik söz konusudur. Felsefede ise ulaşılan sonuçların kesinliğinden söz edilemez. Ayrıca felsefe, varlığı bütün olarak ele alır. Oysa bilimler, varlığı konularına göre parçalara böler ve yalnız o alan da açıklama getirirler. İşte bu nedenlerle pozitif bir bilim olan psikoloji felsefeden çok farklıdır.

Notlarım

B. Psikolojinin Bilim Olma Süreci

Bilim Öncesi Psikoloji

Antik çağlarda insanı anlama çabaları felsefe ile iç içe ortaya çıkmıştır. Adını Yunan mitolojisindeki psyche (ruh) den almaktadır.

Bunları Biliyor Musun?

Psyche bir kralın üç kızının en güzeli idi. Gerçekten o kadar güzel, o kadar alımlıydı ki görenler onu Aphrodite sanıyorlar ona tapınıyorlardı.

Aphrodite bir ölümlü ile karıştırılmaktan hiç hoşlanmamıştı. Bu yüzden bir gün oğlu Eros'u yanına çağırdı ve onu dünyanın en çirkin erkeğine aşık ederek cezalandırmasını istedi. Eros annesinin isteğini yerine getirmek için hemen yola koyuldu.

Psyche'yi bulduğunda, çok gururlu olan ve kimseye aşık olmamakla övünen bu genç kıızı, dünyanın en çirkin, en kötü erkeğine aşık etmeye niyetliydi ancak kalbini nişan alarak oku atmak üzereyken Psyche'nin güzelliği aklını başından aldı. Onu başkasına aşık etmek isterken kendisi aşık oldu.

Bilimsel Psikolojiye Doğru

Bilimsel psikolojinin doğuşuna etki eden felsefi ve bilimsel gelişmeler aşağıdaki şekildedir.

Aristoteles (İ.Ö.384 – 322) “Peri Psykhe” (Ruh Üzerine) adlı eserinde bedenle ruh arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır.

Descartes (1596 – 1650) Yeniçağ'ın ünlü filozofu olarak ta bilinir. Ona göre hayvanların ruhları yoktur; bitki gibi hayvan da bir makineden başka bir şey değildir. Yalnız insanın ruhu vardır ve bundan dolayı iradeli hareketler insana özgüdür.

William Harvey (1578 – 1667) İngiliz hekimidir. Kanın vücutta dolaşmasının, yüreğin büzülme ve genişleme hareketleriyle olduğunu göstermiştir.

Heinrich Weber (1795 – 1878) Derinin üzerinde bir milimetreden daha küçük aralıklarda algılama gücümüzün olmadığını göstermiştir.

P. Broca (1824 – 1880) Konuşma merkezinin beynin sol yarım küresindeki yerini bulmuştur. Bu bölgedeki zedelenmenin konuşma kabiliyetini kaybettiğini ortaya çıkarmıştır.

Bilimsel Psikolojinin Kurulması ve Psikolojik Yaklaşımlar

İlk psikoloji laboratuvarı 1879'da Almanya'nın Leipzig Üniversitesinde Wilhelm Wundt (1832-1920) tarafından kurulmuştur. Bu önemli adım psikolojinin pozitif bir bilim olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Bunları Biliyor Musun?

Ekol:

Bir bilim alanında ortak bir fikir ya da anlayışı benimseyen bilim insanlarının oluşturduğu topluluktur.

Yaklaşım:

Bir bilim dalında ele alınan konuyu değerlendirme şekil ve tarzıdır. Psikoloji biliminde yaklaşımlar konuyu değerlendirme şekil ve tarzları bakımından farklılık göstermektedir.

Notlarım

1. Yapısalcı Yaklaşım (Strüktüralizm)

Temsilcisi: Wilhelm Wundt(1832 – 1920)

Bu yaklaşıma göre psikoloji biliminin;

Konusu: İnsan zihninin yapısı ve öğeleri analiz edilmelidir. Bilincin yapısal öğeleriyle ilgilenmişlerdir.

Kullanması gereken yöntem: Yöntem olarak içe bakışı yöntemi kullanılmalıdır.

Dikkat

İçe bakış (İç gözlem): Bireyin kendi davranış, duygu durumunu gözlemlemesi ve araştırma-cıya aktarmasıdır.

Dikkat

İç gözlem bilimsel veri elde etme noktasında yetersiz bir araştırma yöntemi olduğundan yapısalcılar yöntem konusunda eleştirilmiştir.

2. İşlevselci Yaklaşım (Fonksiyonalizm)

Temsilcileri: William James (1842 – 1910) –John Dewey (1859 – 1952)

Bu yaklaşıma göre psikoloji biliminin;

Konusu: İnsan zihninin yapısının yanı sıra işlevsel özelliklerinin belirlenmesi olmalıdır. Zihnin özellikle organizmanın çevreye uyumunda yüklendiği işlev önemlidir.

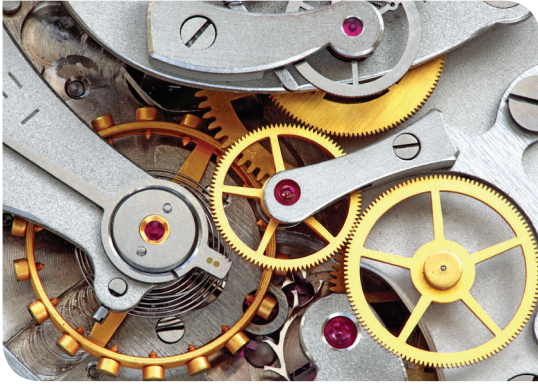
Kullanması gereken yöntem: Yöntem olarak içe bakışa ek olarak deney de kullanılmalıdır.

Dikkat

Bu yaklaşım bireyin tüm davranışlarını uyum sürecine indirgediği için eleştirilmiştir.

3. Klasik Davranışçı Yaklaşım (Bihevörizm)

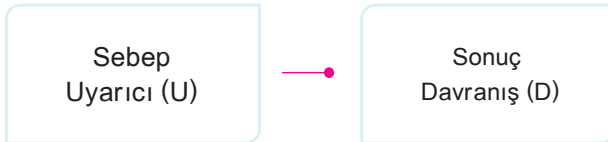

Temsilcileri: John Watson (1878-1958) –Frederic Skinner (1904- 1990)

Bu yaklaşıma göre psikoloji biliminin;

Konusu: Çevredeki uyarıcılar ile ortaya çıkan davranış arasındaki ilişkiyi gözlem ve deney yolu ile incelemek olmalıdır. Gözlemlenemeyen (düşünce-duygu gibi) konular psikolojinin konusu olmamalıdır. Psikolojinin zihin bilimi olarak görülmesine karşı çıkmışlardır.

Kullanması gereken yöntem: Psikolojiyi olabildiğince pozitif hale getirmek amacıyla olan bu yaklaşım yöntem olarak da deney ve gözlem gibi olgusal araçlara yönelmiştir.

Klasik Davranışçılara Göre U — D

Notlarım

Sadece gözlenebilen uyarıcı ve davranışlar üzerinde durmuşlardır. Klasik davranışçı yaklaşımına göre, bilinci incelemek anlamsız, içebakış saçmadır.

Dikkat

Bu yaklaşımın temsilcisi Watson: “Bana normal bir çocuk getirin size istediğiniz kişilikte ve meslekte birini yaratayım demiştir.” (John Watson)

Dikkat

Klasik davranışçı yaklaşım hayvanlar üzerinde deneysel çalışmaların yapılmasında etkili olmuştur.

4. Psikodinamik Yaklaşım

Temsilcileri: Sigmund Freud (1856 – 1939) – Alfred Adler (1870 – 1937)

Bu yaklaşıma göre psikoloji biliminin;

Konusu: İnsanın her davranışının kişiliğinden kaynaklanan bir nedeni vardır. Bu neden, onun bebeklik, çocukluk, gençlik çağlarına dayanır.

İnsan doğuştan gelen iki temel eğilime sahiptir: Cinsellik ve saldırganlık. Bunlar insanın bir toplum içerisinde yaşamasını zorlaştırdığından sürekli baskı altında tutulur ve bilinç dışına itilir.

Ruhsal yapı bir biriyle ilişkili üç kavramla açıklanır: Bilinç altı, bilinç , bilinç öncesi. Psikoloji kişilikteki aksaklıkların bilinçaltındaki nedenlerini bulmalı ve tedavi etmelidir.

Kullanması gereken yöntem: Psikoanalitik yöntem, içe-bakış, hipnoz ve deneydir.

Dikkat

Psikodinamik yaklaşım "bilinçaltı" kavramına verdiği önem nedeni ile "Bilinçaltı Yaklaşımı" "Psikoanalitik Yaklaşım" isimleri ile anılır.

5. Yeni Davranışçı Yaklaşım

Temsilcisi: Edward Tolman (1886 – 1959)

Bu yaklaşıma göre psikoloji biliminin;

Konusu: Psikoloji biliminin konusu doğrudan gözlenebilen ya da dolaylı olarak ölçülebilen bilişsel süreçler olmalıdır.

Kullanması gereken yöntem: Yöntemi; deneydir. Klasik davranışçı ekolün aksine doğrudan gözlenemeyen davranışların da incelenmesi gerektiğini savunmuşlardır. İnsan aktif bir varlıktır, uyarıcıyı anlamlandırarak tepki verir.

Sebebi
Uyarıcı (U)

Ara Değişken

Sonuç
Davranış (D)

Notlarım

Dikkat

Ara değişken, doğrudan gözlenemeyen değişkenlerdir. Ara değişken niteliğindeki bazı bilişsel süreçler; duyumsama, algılama, dikkat, kısa süreli bellek, uzun süreli bellek, dürtü ve güdüler, duygular, kişilik, sosyal etkilerdir.

6. Hümanistik (İnsancıl) Yaklaşım

Temsilcileri: Abraham Maslow (1908 – 1970) Carl Rogers (1902 – 1987)

Bu yaklaşıma göre psikoloji biliminin;

Konusu: Varoluşçuluk felsefesinden etkilenen bu yaklaşım insanı, insanın özgürlüğünü temel almaktadır. İnsan sadece özgür olduğunda yeteneklerini ortaya çıkarabilir. Her insan saygıyı hak eder. Psikolojinin amacı insanın özel yeteneklerini ortaya çıkartmaktır.

Kullanması gereken yöntem: Yöntemi; gözlem, empati, iç gözlemdir.

Dikkat

Günümüzde "başarılı olma sanatı" olarak açıklanabilecek yaklaşımlar üzerinde hümanizmin etkisi görülür.

7. Bütüncül (Gestalt) Yaklaşım

Temsilcileri: M. Wertheimer (1880 – 1943) , K.Koffka (1886 – 1941), W. Köhler (1887 – 1967)

Bu yaklaşıma göre psikoloji biliminin;

Konusu: Psikoloji biliminin konusu insan davranışlarının bütün olarak incelenmesidir.

Kullanması gereken yöntem: Yöntemi; iç gözlem, gözlem, deneydir. Yapısalcı ekolün analitik yaklaşımına karşı çıkmış ve bütünü parçaların toplamından ibaret olmadığını savunmuştur.

Dikkat

Psikolojiyi felsefeye yeniden yakınlaştırmakla suçlanmışlardır.

8. Biyolojik (Biyopsikolojik) Yaklaşım

Temsilcileri: Adolf Meyer (1866 – 1950)

Bu yaklaşıma göre psikoloji biliminin;

Konusu: Bu yaklaşıma göre davranışın temelinde son derece karmaşık sinirsel oluşumlar vardır. Psikolojinin konusu davranışa etki eden bu karmaşık sinirsel yapı ve işlevlerinin davranışın ortaya çıkmasındaki etkisini ortaya koymaktır.

Kullanması gereken yöntem: Deney

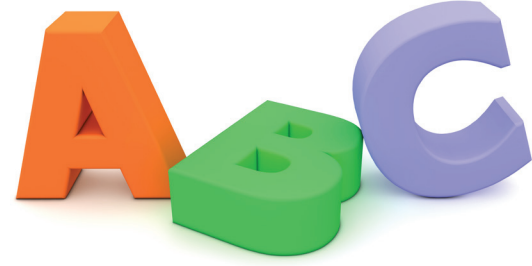
Dikkat

Biyolojik yaklaşım davranışı yalnızca biyolojik nedenlere dayandırdığı iddiasıyla eleştirilmiştir.

Notlarım

9. Bilişsel Yaklaşım

Temsilcisi: Jean Piaget (1896 – 1980)

Bu yaklaşıma göre psikoloji biliminin;

Konusu: Bilişsel süreçler algılama, düşünme bellek gibi zihinsel süreçlerdir. Bu süreçler ise bireyin kendisi ve çevresi hakkında bilgi edinmesinde son derece etkindir. Psikoloji dıştan gözlenemeyen bilişsel süreçlerin türü ve yapısıyla gözlenebilen davranışların türü ve özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırmalıdır.

Kullanması gereken yöntem: Deney ve Gözlem

Bunları Biliyor Musun?

Milgram deneyi ile tanınan Amerikalı bir sosyal psikolog olan Stanley Milgram, özellikle otorite ve sadakat ilişkisiyle ilgilenmiştir. Orjinal olarak öne sürdüğü fikir, otorite etkisi altında bir çok bireyin insanlık dışı kabul edilebilecek zulüm eylemlerinde rol alabileceğidir. Bunun dışında "Küçük Dünya Fenomeni" ve "Kayıp Mektup Deneyi" gibi ilginç deneyler yürütmüştür.

Etkinlik Sayfam

Aşağıdaki kavramları uygun ifadeler ile eşleştiriniz.

a. Piaget tarafından kurulan bellek, algılama, düşünme konularını ele alan psikolojik yaklaşım

() İşlevselci Yaklaşım

b. İnsan davranışlarının önemli bir bölümünün bilinçaltı süreçlerden kaynaklandığını savunan psikolojik yaklaşım

() Klasik Davranışçı Yaklaşım

c. Psikolojinin konusu bireyin çevreye uyum sağlama sürecinde etkin olan zihinsel faaliyetleri olmalıdır savunusunda bulunan yaklaşım.

() Yapısal Yaklaşım

d. Psikolojik süreçlerin bir bütün halinde ele alınması gerektiğini vurgulayan psikolojik yaklaşım

() Yeni Davranışçı Yaklaşım

e. Psikolojik araştırmada sadece doğrudan gözleme dayalı eylemlerin anlamlı olduğunu savunan psikolojik yaklaşım

() Gestalt Yaklaşımı

f. Zihnin yapısını, öğelerini ve bunlar arasındaki ilişkinin niteliğini inceleyen psikolojik yaklaşım

() Bilişsel Yaklaşım

g. Doğrudan gözleme dayalı davranışların incelenmesini yeterli bulmayarak dolaylı olarak gözlem ve ölçüm yapılabilen alanlarında davranışı anlamada etkin olduğunu savunan yaklaşım.

() Psikodinamik Yaklaşım

Notlarım

C. Psikoloji Biliminin Ülkemizdeki Gelişimi

Tanzimata Kadar Olan Dönem

Düşünürler ruh ve mutluluk gibi konularla ilgilenmiştir. Mutluluğun ruhsal olma yanında bedenle de ilişkisi olup olmadığı üzerinde durmuşlardır.

Tanzimat Sonrası Gelişmeler

Bu dönemde Fransız etkisi, sosyal bakış açısı, felsefe ve eğitim alanlarında hissedilmiş, bu etkiler ülkemizde psikolojinin eğitim psikolojisi ve sosyal psikoloji gibi alt dallarının oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Üç Ünlü Türk Psikoloğu

Mazhar Osman Usman (1884 – 1961)

Türkiye’de ilk modern ruh sağlığı hastanesini kuram Türk bilim insanıdır. Berlin ve Münih’te psikoloji ve nöroloji eğitimi almış, özellikle klinik psikoloji alanında önemli çalışmalara imza atmıştır. 1927-1933 tarihleri arasında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’nde görev yaptıktan sonra 1933’te İstanbul Üniversitesi Psikiyatri Kliniğine ordinaryüs profesör olarak atanmıştır.

Muzaffer Şerif Başoğlu (1906 – 1988)

Ülkemizde ve dünya da sosyal psikolojinin akademik bir disiplin olmasının önünü açmıştır. Doktora tezi bugün bile sosyal psikolojinin temel kuramlarını ortaya koyan kaynak eserlerden biridir.

M. Şerif’e göre “Davranış çevreden bağımsız olarak açıklanamaz, açıklansa bile anlamlı değildir.” Başta sosyal psikoloji olmak üzere diğer psikoloji alanlarının da önünü açmıştır.

Nursu Marmara (1944 –)

Grafoloji alanında yaptığı çalışmalarla bu alanda bilimsel yeterliliği olan ilk ve tek kişi olma unvanına sahiptir. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’nde 30 yılı aşkın süredir görev yapmakta olan Marmara aynı zamanda mahkemelere bilirkişilik yapmaktadır.

Ne Kadar Öğrendim?

1. Psikoloji nedir? Tanımlayınız.

2. Psikoloji biliminin incelediği davranış türlerini yazınız.

3. Aşağıdaki ifadeleri doğru / yanlış olmaları bakımından inceleyiniz.

	Doğru	Yanlış
Davranışçı yaklaşım canlıların uyarıcılara gösterdikleri tepkileri önem vermiştir.	☐	☐
Wundt 1879 tarihinde ilk psikoloji laboratuvarını kurmakla pozitif psikolojiyi kurmuştur.	☐	☐
Bilinçaltı kavramına değinen ilk yaklaşım psikoanalitik yaklaşımdır.	☐	☐
İşlevselci yaklaşım organizmanın çevreye uyum sürecine önem vermemektedir.	☐	☐
Gestalt yaklaşımı parça – bütün ilişkisinin önemini vurgulayan bir yaklaşımdır.	☐	☐

4. Aşağıdaki ifadelerde boş bırakılan alanlara uygun kavramları yazınız.

- a) Psikoloji organizmanın gözlenebilen ve davranışlarını inceleyen pozitif bir bilimdir.
- b) Yemek yemek, kitap okumak türünde davranışlardır.
- c) Yenilen yemeği beğenmek, gireceği sınavdan dolayı heyecan duymak türünde davranışlardır.
- d) Okuduğu kitaptaki tasvirlerle dayalı ana karakterin fiziksel özelliklerini zihninde canlandırmak türünde davranışlardır.
- e) Bir bilim alanında ortak bir fikir ya da anlayışı benimsemiş bilim adamlarının oluşturduğu topluluğa .. denir.

5. Davranış kavramı, aşağıdakilerden hangisini ifade etmez?

- A) Hisleri B) Tutumları
C) Zihinsel süreçleri D) Ruhun özelliklerini
E) Organizmanın etkinliklerini

6. I. Zihnin yapısı açıklanmalıdır.
II. Bireyin herhangi bir uyarıcıya ilişkin duygu ve düşünceleri kendisinden dinlenmelidir.
Yukarıda verilen ifadeler aşağıdaki yaklaşım ve yöntemlerden hangisi ile açıklanabilir?

A) Yapısalcılık – İçer Bakış Yöntemi
B) Psikodinamik Yaklaşım – Hipnoz Yöntemi
C) Davranışçı Yaklaşım – Gözlem Yöntemi
D) Biyolojik Yaklaşım – Deney Yöntemi
E) Gestalt Yaklaşımı – Deney Yöntemi

7. Psyche, ruh anlamına gelen bir sözcüktür. Loji sözcüğü ise, logos kökünden türetilen ve bilim anlamına gelen bir sözcüktür. Ancak psikoloji ruh bilimi anlamına gelmesine rağmen ruhla ilgilenmez. Psikoloji, gözlenebilir olayları inceler ve konusuna giren olaylar arasında neden – sonuç ilişkilerini saptayarak genel geçerliliği olan yasalara ulaşır.
Psikolojinin “ruh” kavramı ile ilgilenmemesinin sebebi olarak aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

A) Ruhun soyut olup doğrudan gözlenememesi
B) Ruhun metafiziğin ve dinin inceleme alanına girmesi
C) Ruhun deneysel yöntemle incelenememesi
D) Bilimlerin olgusal bir nitelik taşıması
E) Ruhsal olayların karmaşık olması

8. Duyduğumuz bir acı bütün bedenimizi etkiler. Yüzümüz gerilir, gözlerimiz kısılr, kaslarımız gerilir. Bundan dolayı psikoloji bir davranışı incelerken bütününü göz önünde bulundurmalıdır.
Bu parçada, aşağıdaki yaklaşımlardan hangisinin savunularına yer vermiştir?

A) Gestalt
B) Psikanalizm
C) Fonksiyonalizm
D) Strüktüralizm
E) Biheviorizm

9. Psikoloji, bireyin tüm etkinliklerini konu alır. Bu etkinlikleri tanımlar, neden ve nasıl olduklarını açıklar.
Buna göre, aşağıdakilerden hangisi psikolojinin inceleme alanına girmez?

A) Sinirsel süreçlerin davranışlara etkisi
B) İnsanın genetik yapısı
C) Zeka ile öğrenme arasındaki ilişki
D) Ruh sağlığı
E) İnsanın duygusal gelişimi

10. Bilim, deney ve gözleme dayalı sistemli bilgiler bütünüdür.
Buna göre, aşağıdakilerden hangisi, bir bilim dalı olarak psikolojinin konusu olamaz?

A) Hayvan davranışları
B) Öğrenme türleri
C) İçgüdüsel davranışlar
D) Güdülenme
E) Ruhun varlığı

■ Ç. Psikolojinin Ölçüt ve Amaçları

1. Ölçütler

Diğer bilim dallarında olduğu gibi psikoloji biliminin de bazı ölçütleri vardır. Bu ölçütler psikoloji bilimi için olmaz ise olmaz niteliğindedir.

A) Gözlenebilirlik

Bir dalın bilimsel olabilmesi için o dalın konusunun göz-
lenebilmesi gerekir.

Eğer bir olay doğrudan - dolaylı olarak veya psikofizyolojik tepkiler temelinde gözlenebiliyor ise psikoloji biliminin konu alanına girer.

Örnek

Öfke psikolojinin konusu iken imrenme psikolojinin konusu değildir.

Notlarım

B) Ölçülebilirlik

Örnek

Zeka testleri , kaygı düzeyi ölçekleri

Dikkat

Gözlenebilirlik ve ölçülebilirlik bilime aşağıdaki özellikleri kazandırır:

- **Gözlenebilen ve ölçülebilir olaylar iletilebilir.** Bilimde iletilebilirlik iki aşamada gerçekleşir. **Birincisi;** kavramsal ve bilimsel literatür açısından ortak bir dilin oluşturulmasıdır.

- **İkincisi;** yapılan araştırma sonuçlarının diğer bilim insanlarına duyurulmasını, aktarılmasını ifade eder.

- **Gözlenebilen ve ölçülebilir olaylar tekrarlanabilir.**

Yapılan gözlemlerin tekrarlama yapıldığında aynı sonuçları vermesi gerekir. Bilimsel gözlem ve ölçümler başkalarınca da tekrarlanınca sonuçlar kişiye bağlı ve öznel olmaktan çıkacaktır.

- **Gözlenebilen ve ölçülebilir olaylar sağlanabilir.**

Yapılan gözlemlerin sonuçlarının doğruluğu araştırılabilir. Tekrarlanan araştırmalar sağlama görevini yerine getirir. Tekrarlar sonucunda yine aynı sonuçlar elde ediliyor ise araştırma sonucu sağlanmış (doğrulanmış) olur.

2. Amaçlar

1. Betimleme

Psikolojinin ortaya çıkış sebeplerinden biri insan davranışlarını tanıma ve anlamadır. Bilimde betimleme, insan davranışlarını tanımlamak, olayların keşfedilmesini ve benzer olayların sınıflandırılmasını içerir.

2. Açıklama

İnsan davranışlarının neden-sonuç ilişkilerindeki nedensellik ilişkisinin ortaya konulabilmesi “niçin” ve “nasıl” sorularının cevaplanması ile olur.

Örnek

Aşırı kaygının neden olduğu psikolojik bozukluklar, stresin neden olduğu bedensel rahatsızlıklar gibi.

3. Yordama

Örnek

Güdülenmemiş bir öğrencinin başarısız olacağını önceden tahmin etme gibi.

Notlarım

4. Kontrol

Örnek

Ergenlik psikolojisini bilmek ergenlerin eğitimi açısından önemlidir.

Dikkat

Psikoloji bilimde insan davranışlarını etkilemek en son amaçtır.

Notlarım

Etkinlik Sayfam

A) "Sıkılgan bir kimse karşısında öncelikle psikolog sıkılganlığın ne olduğunu, nasıl meydana geldiğini saptamaya çalışıyor" ise bu durumda psikoloji biliminin amacını gerçekleştirmiştir.

B) "Kişinin sıkılganlığına neden olabilecek aile, eğitim, yorgunluk, kalıtım gibi faktörleri inceliyor davranışın nedenleri hakkında açıklama getiriyor" ise bu durumda psikoloji biliminin amacını gerçekleştirmiştir.

C) "Sıkılganlığın nedenlerini anladıktan ve açıkladıktan sonra ne zaman ortaya çıkabileceğini tahmin edebiliyor" ise bu durumda psikoloji biliminin amacını gerçekleştirmiştir.

D) "Sıkılganlık gösteren danışanına davranışını değiştirme noktasında yönlendirmelerde bulunuyor" ise bu durumda psikoloji biliminin amacını gerçekleştirmiştir.

Çöz Öğren

Psikoloji, insan davranışlarının nedenlerini ortaya koyduktan sonra, benzer durumlarda benzer davranışların önceden ortaya çıkacağını tahmin eder.

Yukarıda psikolojinin hangi amacından söz edilmektedir?

- A) Tanımlama
- B) Etkileme
- C) Anlama
- D) Kontrol etme
- E) Önceden kestirme

D. Psikolojinin Yöntem ve Teknikleri

1. Bilimsel Yöntem

Bilimlerin insanı ve doğayı açıklamak ve anlamak üzere izledikleri sistemli yola bilimsel yöntem denir.

Bilimsel yöntemin aşamaları aşağıdaki şekildedir;

A) Konunun saptanması ve gözlem

Cevabı merak edilen konu belirlenir, konunun sınırları çizilir, konu ile ilgili gözlem, kaynak taraması yapılır.

B) Hipotez (Denence)

Notlarım

C) Deney

İlk iki aşamanın ardından konu ile ilgili araştırmacı tarafından yapay olarak deney ortamı hazırlanarak inceleme yapılır.

D) Kuram (Teori)

Hipotezin yapılan deneysel çalışmayla kısmen de olsa doğrulanması ile teorilere ulaşılır. Teori sorunu açıklamakta yetersiz kalıyor ise değiştirilir.

E) Yasa

Bilimsel yöntemin ilk dört aşamasından sonra kesin ve genel sonuçlara ulaşılması yasaların oluşmasını sağlar. Yasalar deney, gözlem, akıl ve mantık ilkelerine uygun olarak oluşturulur.

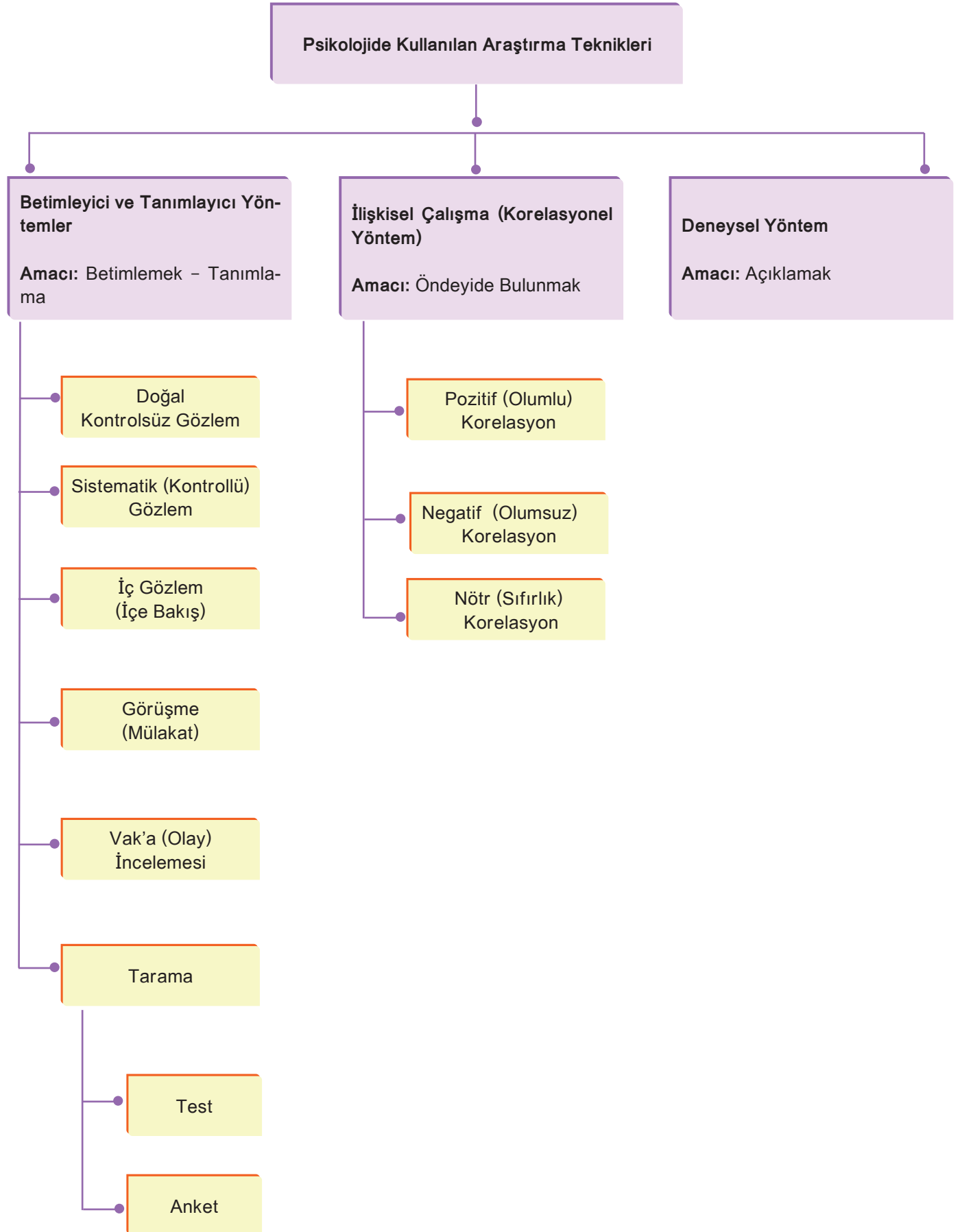
Çöz Öğren

- I. Konu ya da problem için çözüm yolları araştırılır.
- II.Ortaya konulan varsayımların doğruluğu gözden geçirilir.
- III.Araştırma yapılarak konu belirlenir, problem oluşturulur.
- IV.Doğruluğu sınanan hipotezler yeniden gözden geçirilir ve yanlışlar ayıklanır.
- V. Doğruluğu kesinleşen yargılar sonucunda genellemelere ulaşılır.

Yukarıdaki deney aşamaları, sırasıyla aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) I - II - III - IV - V
- B) II - V - I - III - IV
- C) III - I - II - IV - V
- D) III - IV - V - I - II
- E) IV - I - II - V - III

2. Psikolojide Kullanılan Araştırma Teknikleri

2. Psikolojide Kullanılan Araştırma Teknikleri

A) Betimleyici ve Tanımlayıcı Yöntemler

Araştırma konusu olan olay, nesne ya da durumun özelliklerini tasvir etmek ve tanımlama amacına dayanır.

1) Doğal (Kontrolsüz) Gözlem

Canlıların kendi doğal ortamlarında hiçbir müdahalede bulunmaksızın gözlenmesidir. Örneğin; intihar için çatıya çıkan insanları, köpeklerle karşılaşan bir çocuğun durumunu, kavga eden kişileri, parkta oyun oynayan çocukları gözlemek gibi.

Bu teknikte gözlenen kişinin, gözlendiğinin farkına varmaması gerekir. Eğer gözlendiğini anlarsa, yapay davranışlarda bulunmaya başlar bu da nesnelliği ortadan kaldırır.

2. Sistematik (Kontrollü) Gözlem

Araştırmacının, araştırmanın her türlü koşulunu (yer, cinsiyet, yaş gibi) belirlediği gözlem türüdür. Sistematik gözlemlerde araştırmacı, görüşme ve gözlem çizelgeleri hazırlayabilir, soru kağıdı ve test gibi araçlardan yararlanabilir.

Araştırmacı konuyu kısa sürede, sistemli ve nesnel bir biçimde araştırma şansı bulur.

3. İç Gözlem (İçe Bakış)

4. Görüşme(Mülakat)

Bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarını yüz yüze görüşerek belirlemek amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Klinik, danışmanlık, endüstri ve eğitim psikolojisinde kullanılır.

5. Vaka Çalışması

Bireyin geçmiş yaşantıları, geçirdiği hastalıklar, yaşadığı hayal kırıklıkları vs gibi bireyin davranışını etkileyen olayları daha iyi anlamak amacıyla kişinin geçmişiyile ilgili bilgi toplamaya denir. Örneğin; köpek fobisi olan bir kişinin bu sorununu geçmiş yaşantısında araştırarak sorunun giderilmesine yardımcı olmak için olay incelemesi yapılabilir.

6. Tarama

• Test

Notlarım

- Anket

Bir çeşit sistematik gözlemdir. Belirli bir konu hakkında çok sayıda bireyden bilgi toplamak için uygulanır. Hazırlanan soru listeleri uygulanır.

B) İlişkisel Çalışma (Korelasyonel Yöntem)

Bilimdeki temel amaç sebep-sonuç ilişkilerini yani nedenselliği keşfetmektir. İki durum arasındaki ilişki miktarını ve yönünü belirlemeye dayanan araştırma yöntemi ne korelasyonel çalışma adı verilir.

Dikkat

Bir ilişkide nedensellik var diyebilmemiz için şu üç ölçütün gerçekleşmesi gerekir.

1. Zamanda Birlikte Değişme

Bir olayın sebebi ile sonucu artan ya da azalan şekilde zamanda birlikte değişmelidir. Yani X değişirken Y sabit kalmamalı, belli bir yönde değişmelidir. Bu ölçüt gereklidir ama yeterli değildir.

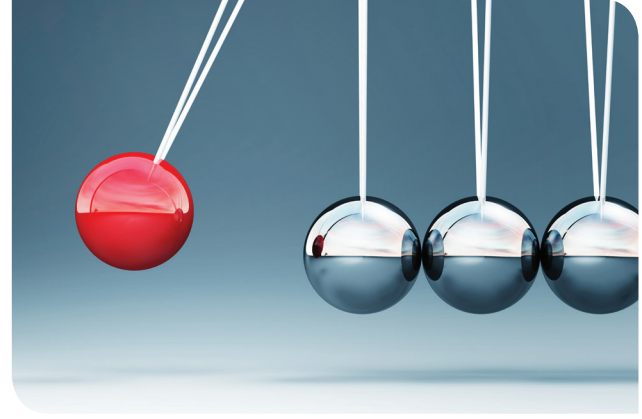
Örnek

Dikkatli araç kullanma oranı artıkça / trafik kazası oranı azalır.

Notlarım

2. Zamanda Öncelik

Örnek

“Trafik kazası oranı azaldıkça / Dikkatli araç kullanma oranı artar.” gibi bir öncelik sıralaması olamaz.

3. Karıştırıcı Değişkenlerin Kontrolü

Örnek

– Dikkatli araç kullanma oranı artıkça / trafik kazası oranı azalır.

– Alkollü araç kullanma oranı azaldıkça / trafik kazası oranı azalır.

Dikkat

- Trafik kazası oranının azalma nedeni nedir?

Neden durumunda olan değişkenin sağlıklı bir şekilde ortaya konulması için diğer değişkenlerin (karıştırıcı değişkenin) kontrol altına alınması gerekir.

Dikkat

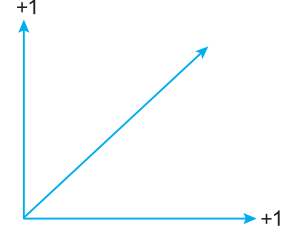
Korelasyonel İlişki Üç Ayrılır.

a) Pozitif (Olumlu) Korelasyon

Değişkenlerden biri artarken ya da azalırken diğeri de artıyor ya da azalıyor ise aralarında pozitif ilişki vardır. Pozitif korelasyon 0 ile +1 arasında değer alır.

Notlarım**Dikkat**

Değişkenler arasında doğru orantılı bir ilişki söz konusudur.

Örnek

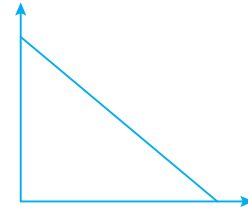
Dikkat / öğrenme, konuya odaklanma / başarı, uykusuzluk/ dikkat dağınıklığı

b) Negatif (Olumsuz) Korelasyon

Değişkenlerde biri artarken diğeri azalıyor ya da biri azalırken diğeri de artıyor ise aralarında negatif ilişki vardır. Negatif korelasyon 0 ile -1 arasında değer alır.

Dikkat

Değişkenler arasında ters orantılı bir ilişki söz konusudur.

Örnek

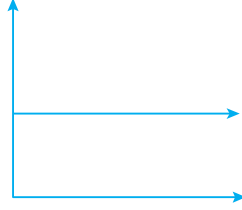
Sigara kullanmak / sağlıklı olmak, yorgunluk / ders çalışma isteği

C) Nötr (Sıfırlık) Korelasyon

Dikkat

Değişkenler arasında hiçbir ilişki söz konusu değildir.

Örnek

Uzun saçlı olmak / Zeki olmak,
Yeşil gözlü olmak / Dünyayı yeşil görmek

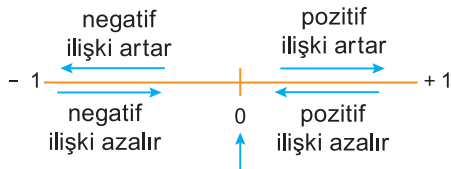
Dikkat

Korelasyonun kuvveti 1 e yaklaştıkça artar, sıfıra yaklaştıkça azalır. Baştaki +/- sembolleri korelasyonun kuvvetini değil yönünü ifade eder.

Örnek

-0,80 korelasyonel sayısı, +0,75' e göre daha kuvvetlidir.

Notlarım

Dikkat

İlişkisel yöntem nedenselliğin ölçütlerini ne ölçüde gerçekleştirebilir?

İlişkisel yöntem, incelenen değişkenlerin birbirine göre ne miktarda artma ya da azalma gösterdiğini ortaya çıkarır. Fakat, nedenselliğin zamanda öncelik ve karıştırıcı değişken kontrolünün farkına varamayacağı için bu koşulları karşılayamayacaktır.

Dikkat

İlişkisel yöntem bilimin amaçlarını ne ölçüde gerçekleştirir?

Bilimin açıklama ve kontrol amacına hizmet etmez. Sadece yordama yapmasına yardımcı olur.

c) Deneysel Çalışma

Deney, bir değişkenin etkilerini gözlemek üzere hazırlanmış ya da amaçlı olarak düzenlenmiş gözlem sürecidir.

Deneysel çalışma ile ilgili temel kavramlar

Bağımsız değişken:

Bağımlı değişken:

Deney grubu:

Kontrol grubu:

Çöz Öğren

Uykusuzluğun dikkatsizlik üzerinde etkisinin araştırıldığı bir deneyde, birbirine denk iki grup oluşturulur. I. grubun üyeleri uykusuz bırakıldıktan sonra, II. grubun üyeleri ise uykularını almış bir şekilde trafiğe çıkartılır. Gün boyunca, I. grubun, II. gruba göre daha çok hata yaparak kazaya neden oldukları gözlemlenmiştir.

Verilen deneyde etkisi araştırılan değişken aşağıdakilerden hangisidir?

- A) I. grup
- B) II. grup
- C) Dikkatsizlik
- D) Uykusuzluk
- E) Kaza

Dikkat

DeneySEL yöntem nedenselliğin ölçütlerini nasıl gerçekleştirmektedir?

Zamanda birlikte değişme, zamanda öncelik, karıştırıcı değişkenlerin kontrolü gibi ölçütleri deneySEL yöntem tam olarak karşılama yeterliliğine sahiptir.

Dikkat

DeneySEL yöntem bilimin amaçlarını ne ölçüde gerçekleştirebilir?

Betitleme, açıklama, yordama, kontrol amaçlarını deneySEL yöntem tam olarak karşılama yeterliliğine sahiptir.

Notlarım

d) İstatiksel Yöntemler

Veri toplama teknikleri ile elde edilmiş bilgileri sayısal olarak ifade ederek çözümleme, yorumlama ve belli bir sonuç çıkararak bilimsel kesinliği ifade edebilecek duruma getirmektir.

Dikkat

Her konuda deney yapılabilir mi?

– Yaş, zeka, cinsiyet gibi değişimlenemez etkenler söz konusu olduğunda deney yapılamaz. Örneğin; cinsiyetin sözel beceriye etkisini belirlemek için cinsiyetin deneyci tarafından değişimlenmesi mümkün değildir.

– Sosyal ve etik sınırlamaların olduğu bazı konularda deney yapılamaz. Örneğin; sağ beyin lobunun sözel beceriye etkisini belirlemek için deneyin beyin loblarının ameliyatla çıkarılması söz konusu olamaz.

– Uygun yöntemin deney olmadığı durumlarda deney yapılamaz. Örneğin; iki farklı öğrenme tekniğinin öğrenmeye etkisinin araştırılmasında pek çok değişkenin aynı anda etkide bulunduğu okul ortamı deneySEL çalışma için uygun değildir.

E) Etik İlkeler

1. Yapılan kayıtların kişisel bilgileri açığa çıkarması ve zarara neden olması söz konusu ise kayıt için katılımcıdan izin alınmalıdır.
2. Psikolog araştırma için aşırı ya da uygunsuz ekonomik teşvik sağlamamalıdır.
3. Araştırma sonucunu etkileyecek, nesnellik (determinizm) ilkesine ters düşecek müdahalelerden kaçınılmalıdır.
4. Katılımcı araştırmanın yaratacağı riskler (aşırı şiddet, fiziksel acı gibi.) konusunda uyarılmalıdır.

5. Araştırmanın sonucu konusunda katılımcı uyarılmalı, zarar görmüş ise bu zararın en aza indirilmesi için katılımcı uyarılmalıdır.

Notlarım

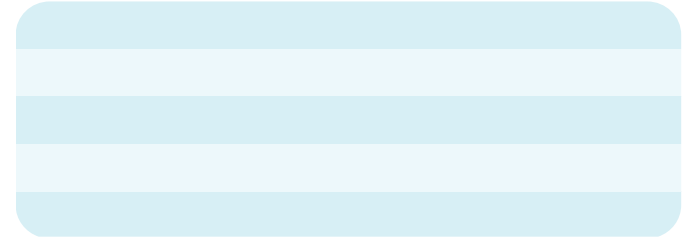
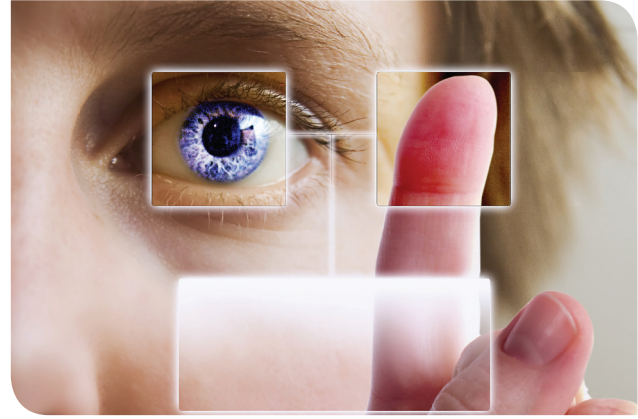
6. Hayvanların denek olarak kullanıldığı deneysel çalışmalarda hayvanlara karşı kötü muamelelerden kaçınılmasında birinci derecede araştırmacı sorumludur.

F) Psikolojinin Alt Dalları

A) Temel Bilim Alt Dalları

Temel bilim alt dallarının temel felsefesi “bilim için bilim” anlayışıdır. Amaç, doğanın düzenini anlamak ve açıklamaktır ve uygulamalı bilim alt dallarına teorik alt yapı sağlayarak yol göstermektir.

1. Deneysel Psikoloji

Örnek

Gürültülü ile stres arasında nasıl bir ilişki söz konusudur?

2. Bilişsel Psikoloji

Dikkat ile öğrenme arasında nasıl bir ilişki vardır?

3. Gelişim Psikolojisi

Doğumdan ölüme dek yaşa bağlı olarak davranışların

hangi etkenler tarafından biçimlendiği ile ilgilenir.

Duyu organları yaşın ilerlemesine paralel olarak nasıl gelişir?

4. Sosyal Psikoloji

Diğer insanlarla etkileşimin ve sosyal ortamın bireyin tutum, düşünce, duygu ve davranışlarına etkisiyle ilgilenir.

Toplumsal yapıda görülen hızlı değişme, insan davranışları üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?

5. Kişilik Psikolojisi

6. Psikometrik Psikoloji

Psikolojinin ölçme ve değerlendirme ile ilgili alanıdır. Psikoloji biliminin kullanacağı testlerin geliştirilmesini üstlenen psikoloji alt dalıdır.

Örnek

Zeka testi oluşturma.

B. Uygulamalı Bilim Alt Dalları

Temel felsefesi toplum için bilim anlayışıdır. Amaç, temel bilim alanlarındaki araştırmalardan elde edilen verilerin, sorunların tespiti ve çözümünde uygulamaya konmasıdır.

1. Klinik Psikolojisi

Özellikle davranış ve uyum sorunlarının (ruhsal bozuklukların) teşhisi ve tedavisi üzerine çalışma yapan psikoloji alt dalıdır.

Örnek

Şizofreninin tedavisi

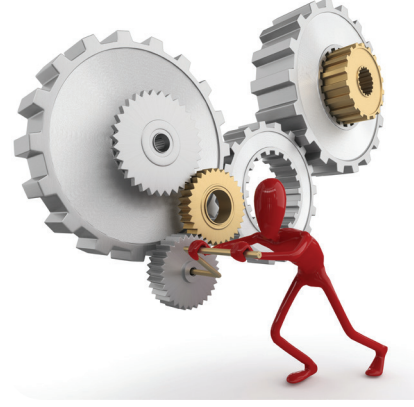
Notlarım

Dikkat

Klinik psikoloji alanında psikiyatrisler ve psikologlar birlikte çalışmaktadır.

2. Endüstri Psikolojisi

Örnek

Personel seçimi, iş doyumu üzerine çalışır.

Çöz Öğren

Bir fabrikanın personel müdürü psikolojinin alt dallarından hangisine daha çok ihtiyaç duyar?

- A) Sosyal psikolojiye
- B) Endüstri psikolojisine
- C) Eğitim psikolojisine
- D) Deneysel psikolojiye
- E) Psikometrik psikolojiye

3. Eğitim Psikolojisi

Öğrenme ortamlarının iyileştirilmesi üzerine çalışmalar yapar.

4. Psikolojik Danışma ve Rehberlik

Öğrenme ortamlarında öğrencilerin eğitsel ve akademik sorunlarının çözümü üzerine çalışan psikoloji alt dalıdır.

Öğrencilere meslek tercihinde rehberlik eder.

Diğer Alt Dallar

Adli Psikoloji: Değerlendirme, müdahale, danışmanlık ve iyileştirici psikolojik hizmetlerin sağlanması konularında hizmet sunar.

Çevresel Psikoloji: Fiziksel çevrenin insan davranışına ve zihinsel süreçlerine etkilerini inceler.

Din Psikolojisi: Dinsel yaşantı ve örgütlü dinsel davranışları bilimsel olarak inceler.

Sağlık Psikolojisi: Hastalıkları önleme, sağlığı koruma, tedavi öncesi ve sonrası psikolojik durum gibi konuları inceler.

Spor Psikolojisi: Spor ortamlarındaki davranışları inceler.

Trafik Psikolojisi: Yaya ve sürücülerin trafikteki davranışlarının altında yatan psikolojik süreçleri inceler.

G) İş Alanları

Eğitim Kurumları: Psikologlar, ortaöğretimde dahil olmak üzere her düzeydeki eğitim-öğretim kurumlarında görev alabilirler.

Sağlık Kurumları: Hastaneler, klinikler, tanı ve tedavi merkezlerinde çalışabilirler. Bu alanlarda öncelikle klinik psikologlar çalışır.

Adli Kurumlar: Adalet bakanlığı ve cezaevlerinde çalışabilirler.

Araştırma Merkezleri: Sosyal psikologlar toplumsal araştırmaların yapıldığı merkezlerde çalışabilirler.

Üniversiteler: Üniversitelerde çalışabilirler.

H) Psikolojinin Diğer Bilim Dallarıyla İlişkisi

19. yüzyıl ekonomik, sosyal ve siyasal alanda yoğun bir kargaşanın yaşandığı bir dönemdir. Sanayileşmenin gerektirdiği sosyal ilişkilerdeki farklılaşma, insanın makinelere bağımlılığı, yaşamın tekdüzeleşmesi ve hepsinden önemlisi insanın yalnızlaşması, bireyin psikolojik sorunlarının artmasına neden olmuş böylece bu sorunları bilimsel yöntemlerle inceleyecek ve çözüm yolları bulabilecek yeni bir bilime gereksinim duyulmuştur. Psikoloji gerek doğuşunda gerekse gelişiminde birçok bilim alanıyla yardımlaşma gereği duymuştur.

Fizyoloji: Sinir sistemi, duyu organları ve iç salgı bezlerinin işlevleri gibi alanlarda inceleme yapan biyoloji alt dalıdır.

Anatomi, Biyoloji: Bu bilimlerin konusu organizmanın yapısını ve fonksiyonlarını incelemektir. Psikoloji, organizmanın biyolojik yapısının davranışlara etkisini belirlemede bu bilimlerin bulgularından yararlanır.

Fizik, Kimya: Fizik ve kimya dış çevreyi inceleyen bilim dallarıdır. Dış uyaranlardan (ısı, ışık, ses vb) etkilenen ve kimyasal bir yapıya sahip olan organizmanın davranışlarını anlamada psikoloji, bu bilimlerin bulgularından yararlanır.

Tarih, Coğrafya, Antropoloji, Sosyoloji: İnsan içinde yaşadığı fiziki çevreden, kültürel yapıdan, geçmiş yaşantılardan etkilenen bir varlıktır. Psikoloji bu etkileri saptamak için sosyal bilimlerin verilerinden yararlanır.

Matematik, İstatistik: Psikoloji ölçme ve değerlendirme konusunda matematik ve istatistikten yararlanır. Psikoloji biliminin bir alt dalı olan psikometri ölçme – değerlendirme, test envanter geliştirme gibi çalışmalarında matematik ve istatistikten yararlanır.

Tıp: Tıp, psikosomatik hastalıkların teşhis ve tedavisinde psikolojinin bulgularından faydalanır. Psikolojik rahatsızlıkların bedensel rahatsızlıklar oluşturmaya psikosomatik rahatsızlıklar denir. Bugün hastalıkların çoğunun temelinde psikosomatik nedenler yatmaktadır.

Notlarım

Ne Kadar Öğrendim?

1. Doğal gözlem nedir? Örnek vererek açıklayınız.

2. “Gürültünün, ders dinleme becerisi üzerine etkisi nedir?” sorusuna yanıt aranan bir araştırmada kullanılması gereken yöntem ne olmalıdır? Bu yöntemle ilgili kısaca bilgi veriniz.

3. Aşağıdaki cümleleri doğru / yanlış olma özelliklerine göre değerlendiriniz.

Doğru

Yanlış

Psikoloji araştırmalarını yaparken herhangi bir etik (ahlaki) kurala uymak zorunda değildir.

☐
☐

Psikoloji biliminin elde ettiği sonuçların nesnel ve kesin olabilmesi için diğer bilimler gibi bilimsel yöntemi kullanmalıdır.

☐
☐

Kişi hakkında yine kişinin kendisinden bilgi toplama şeklinde uygulanan yöntem deneysel yöntem adı verilir.

☐
☐

İki değişken arasındaki ilişkiyi ifade etmek için kullanılan yöntem korelasyon denir.

☐
☐

Psikoloji bilimde kullanılan deneyler psikometrik psikoloji tarafından geliştirilmektedir.

☐
☐

4. Aşağıdaki ifadelerde boş bırakılan alanlara uygun kavramları yazınız.

• Bağımsız değişkenin uygulandığı gruba grubu denir.

• Bağımsız değişkenin sabit tutulduğu gruba ise grubu denir.

• Bir deneyde bağımsız değişkene göre değişen ve sonuç niteliği taşıyan değişkene değişken denir.

• Daha önceden soru listeleri hazırlayarak, bir çok kişiden bilgi toplama yöntemine denir.

• Temel bilimlerde için bilim, uygulamalı bilimlerde için bilim yapılır.

5. A grubu öğrencileri yazılı sınavlarına günlük düzenli olarak yaptıkları çalışmalar ile hazırlanırken, B grubu öğrencileri sınavdan bir gün önce hazırlıklarını yapmaktadır. Araştırmanın sonunda A grubu öğrencilerinin çok daha başarılı olduğu görülmüştür.

Yukarıdaki deneysel çalışmada;

- Bağımsız Değişken:

- Bağımlı Değişken:

- Kontrol Grubu:

- Deney Grubu:

6. İki değişken arasındaki ilişki miktarına korelasyon denir. Değişkenlerden biri artarken diğeri de azalıyor ise aralarında negatif korelasyon vardır.

Buna göre aşağıdaki değişkenlerden hangileri arasında negatif korelasyon yoktur?

- A) İçekapanıklık – Liderlik
- B) Dikkat – Hata sayısı
- C) Hatırlama – Unutma
- D) Güdülenme – Başarı
- E) Eğitim düzeyi- Cahillik

7. “Ünlü bir sanatçının verdiği halk konserine katılan insanların her türlü duygusal tepkilerini izlemek isteyen bir psikologun” hangi tekniği kullanması daha uygundur?

- A) Görüşme
- B) Anket
- C) Doğal gözlem
- D) Olay incelemesi
- E) İç gözlem

8. İnsan çok yönlü bir canlıdır. Psikoloji Bilimi insanın bu özelliğinden dolayı diğer bilimlerle etkileşim halinde olmalıdır.

Buna göre aşağıdaki bilim dallarından hangisi psikolojinin bu özelliğine uygun değildir?

- A) Fizyoloji
- B) Ekonomi
- C) Coğrafya
- D) Sosyoloji
- E) Botanik

9. Bir araştırmacı, çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca ahlaki görüşlerin ve değer yargılarının nasıl kazanıldığını ve ne gibi değişikliklere uğradığını incelemektedir.

Bu araştırmacının yaptığı çalışma psikolojinin hangi dalıyla daha çok ilişkilidir?

- A) Deneysel psikoloji
- B) Klinik psikolojisi
- C) Gelişim psikolojisi
- D) Öğrenme psikolojisi
- E) Eğitim psikolojisi

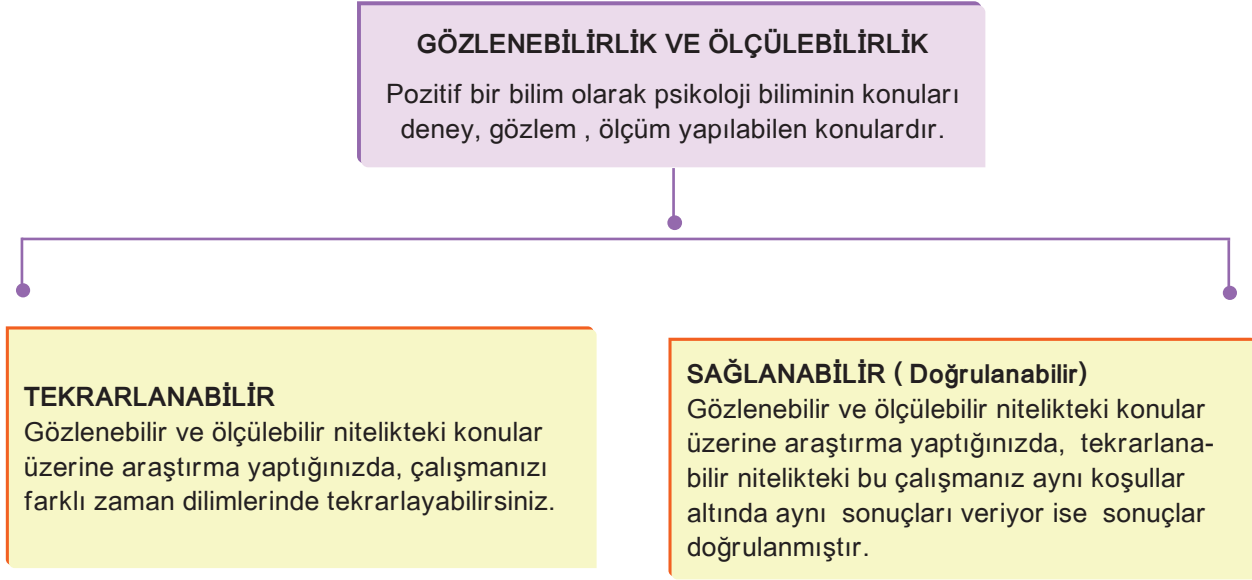
10. Psikolojinin aşağıda verilen alt dallarından hangisi, karşısında verilen bilim dalı ile en az ilişkilidir?

- A) Sosyal psikoloji – Biyoloji
- B) Deneysel psikoloji – Fizyoloji
- C) Psikometri – İstatistik
- D) Okul psikolojisi – Eğitim
- E) Klinik psikolojisi – Tıp

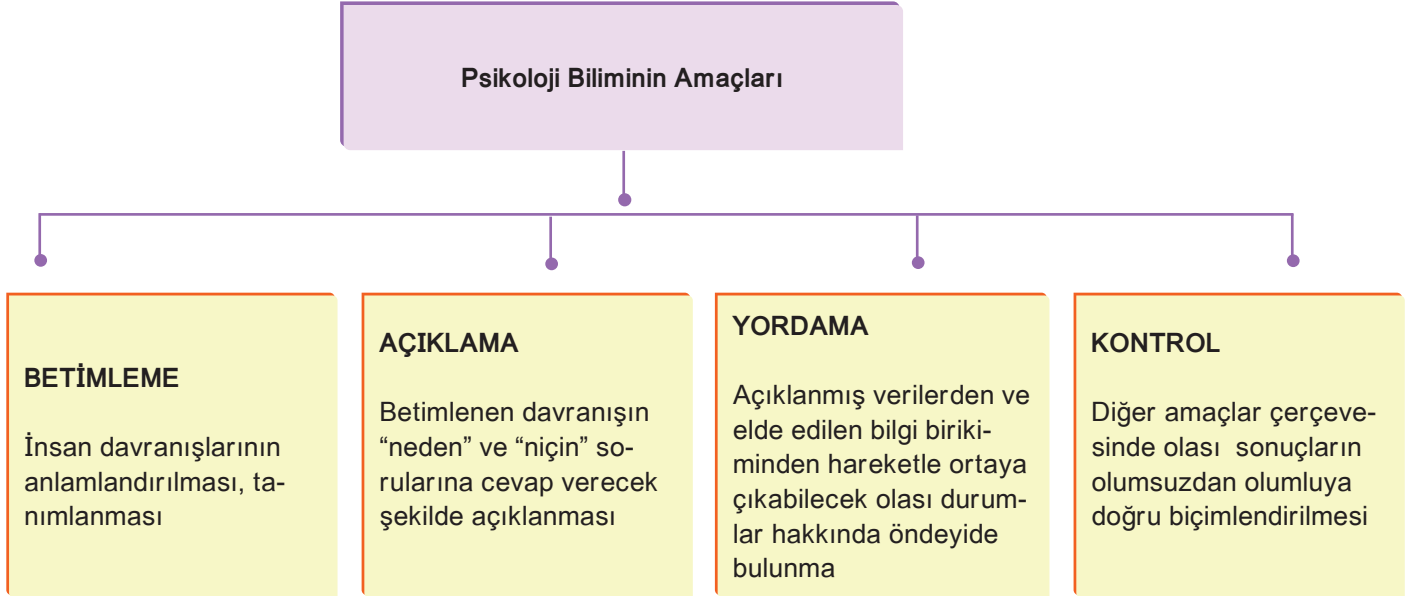

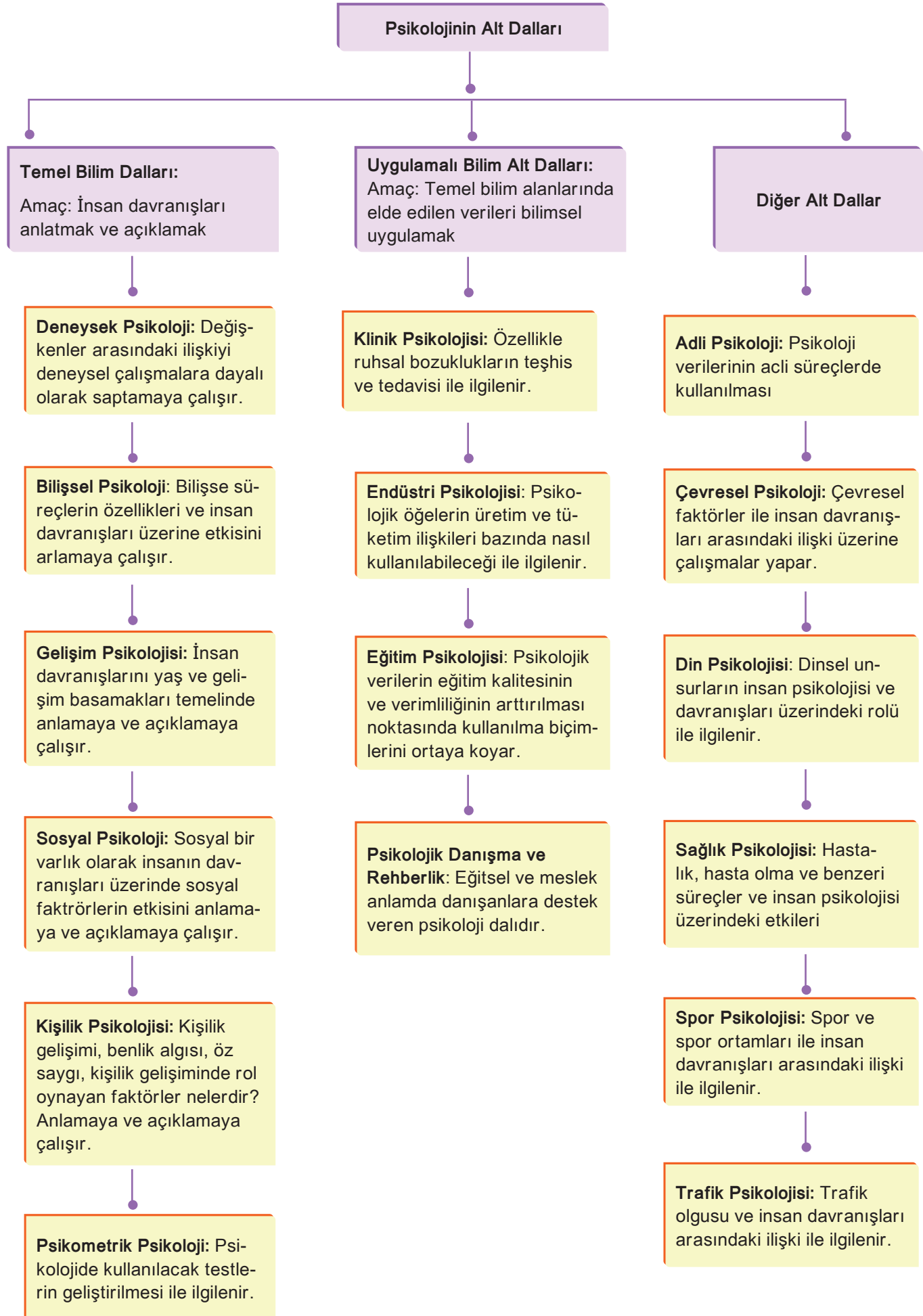
Ünite Özetim

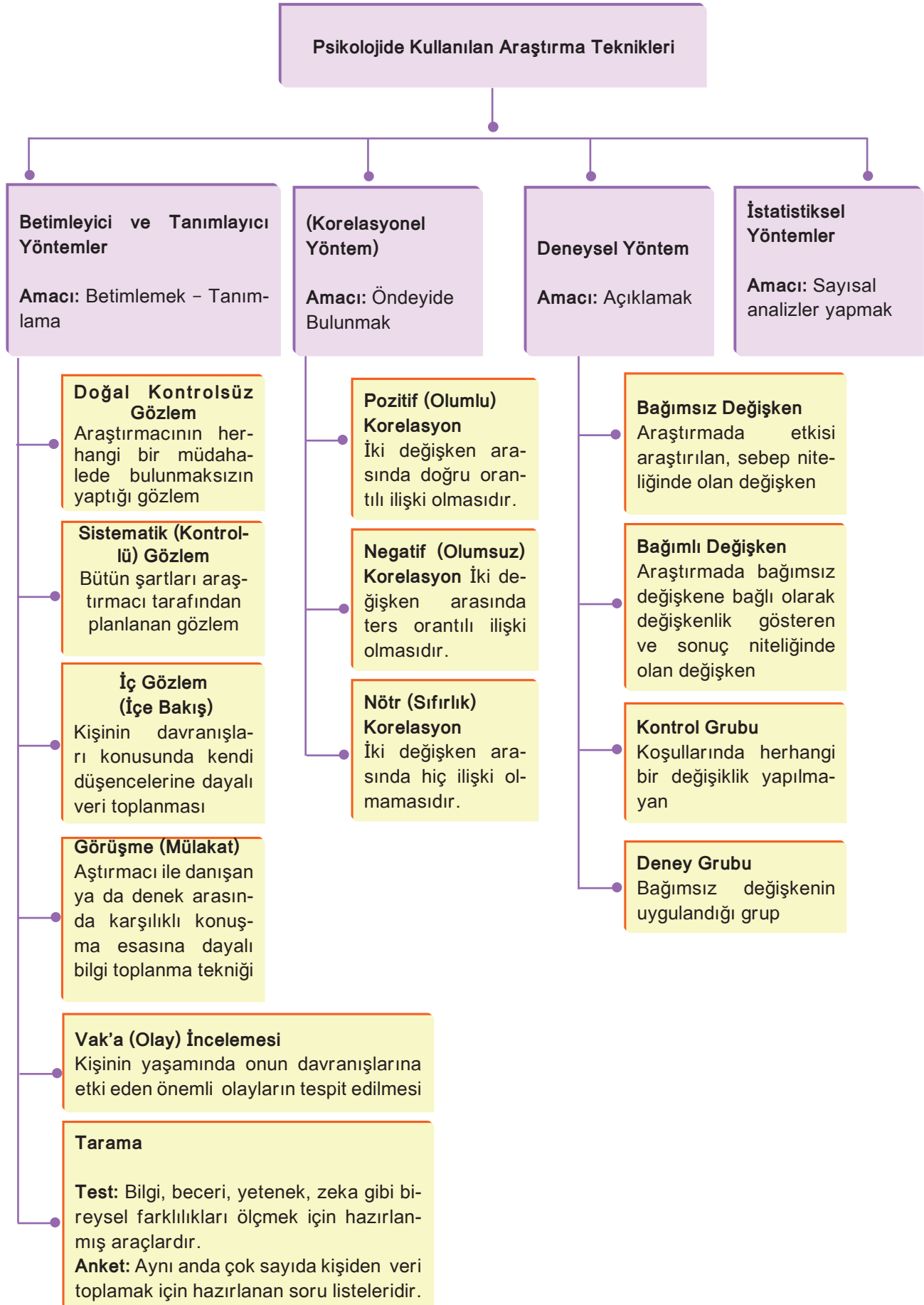
Psikoloji Biliminin Ölçütleri

Psikoloji Biliminin Amaçları

Ünite Değerlendirme

1. – Şartlar araştırmacı tarafından belirlenir.
– Üzerinde araştırma yapılan kişiler gözlemlenilerinin farkındadır.
– Doğal gözleme oranla daha sistemli bir araştırmadır.

Yukarıda özellikleri verilen gözlem türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Doğal gözlem
- B) İçgözlem
- C) Katılımsız gözlem
- D) Görüşme
- E) Sistematik gözlem

2. Bireyin bir olay ya da konu hakkında kendi kendisini gözlemleyerek, duygu ve düşüncelerini araştırmacıya aktarması şeklinde gerçekleşir.

Yukarıda tanımı verilen psikoloji araştırma tekniği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Biyografi
- B) Vaka araştırması
- C) İçebakış
- D) Anket
- E) Mülakat

3. Aşağıdakilerden hangisi, doğal gözlemin özellikleri arasında yer almaz?

- A) Gözlemlenenler gözetim altında olduklarının farkındadırlar.
- B) Gözlemci, pasif niteliktedir.
- C) Gözlemci, kendisini fark ettirmeden gözlemi gerçekleştirmelidir.
- D) Gözlemci, gözlemlendiği olaya kesinlikle müdahale etmemelidir.
- E) Gözlem, gözlenen olayın doğal koşulları içinde gerçekleşmelidir.

4. Aşağıdaki değişkenlerden hangileri arasında negatif korelasyon vardır?

- A) Düzenli beslenme ile sağlıklı yaşam
- B) Tekrar ile öğrenme
- C) Sıcaklık ile terleme
- D) Zeka ile hatırlama
- E) Uykusuzluk ile öğrenme

5. Ressam Salvador Dali, altı yaşındayken menenjit-ten ölen erkek kardeşinden üç sene sonra dünyaya geldi. Ona koydukları isim, ölmüş kardeşinin ismiydi. Kardeşine çok fazla benziyordu. İleriki yaşlarında Salvador Dali, küçük bir despota dönüştü. Ailesinin dikkatini çekmek için histeri krizleri geçiriyordu. 10 yaşındayken yaptığı ilk portresinin ismi de "hasta çocuk" oldu.

Bu örnekteki davranışlar, aşağıdaki yaklaşımlardan hangisiyle ele alınmıştır?

- A) Davranışsal yaklaşımla
- B) Hümanistik yaklaşımla
- C) Nörobiyolojik yaklaşımla
- D) Bilişsel yaklaşımla
- E) Psikodinamik yaklaşımla

6. İki değişken arasındaki ilişki, aşağıdakilerden hangisiyle ifade edilir?

- A) Korelasyon katsayısıyla
- B) Fark eşiğiyle
- C) Katımlı gözlemle
- D) Vaka incelemesiyle
- E) Test yöntemiyle

7. Davranış , organizmanın gözlenebilen ve ölçülebilen tüm etkinlikleridir.

Aşağıdakilerden hangisi davranış değildir?

- A) Hatırlamak
- B) Beden yapısı
- C) Heyecanlanmak
- D) Anlamak
- E) Olgunlaşmak

8. Aşağıdakilerden hangisi davranışın ortaya çıkış süreci aşamalarını doğru olarak vermektedir?

- A) Uyarıcı → Tepki → Organizma
- B) Organizma → Tepki → Uyarıcı
- C) Uyarıcı → Organizma → Tepki
- D) Tepki → Uyarıcı → Organizma
- E) Uyarım → Uyarıcı → Tepki

9. İnsan davranışlarını anlamak için, o davranışın neden yapıldığının aydınlatılması gerekir. İnsan davranışlarının neden-sonuç ilişkisi içinde incelenmesi bu konuda bilimsel bir açıklamaya ulaşılmasını sağlar.

Parçaya göre, aşağıdakilerden hangisi psikoloji biliminin amaçları içerisinde öncelikli olarak yer alır?

- A) İnsan davranışlarını sınıflama
- B) İnsan davranışlarını anlama ve açıklama
- C) İnsan davranışlarını önceden kestirebilme
- D) İnsan davranışlarını etkileme
- E) İnsan davranışlarını kontrol etme

10. Yaş, zeka, cinsiyet ve eğitim düzeyleri aynı olan iki grup alınmıştır. Sosyal faaliyetlerle uğraştırılan iki gruptan birincisine sosyal faaliyetlerden önce eğitim seminerleri verilmiştir. İkinci gruba ise böyle bir uygulama yapılmamıştır. Deneyin sonucunda birinci grubun sosyal faaliyetlerde daha başarılı olduğu gözlenmiştir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Verilen seminer, bağımsız değişkendir.
- B) Başarı, bağımlı değişkendir.
- C) 1. grup deney grubudur.
- D) 2. grup kontrol grubudur.
- E) Verilen eğitimle başarı arasında negatif korelasyon vardır

11. Psikoloji kelimesinin sözcük olarak karşılığı ruh bilgisi demektir; ancak psikoloji, ruhu incelememez. Sadece gözlenebilen olayları inceler. Bunları sınıflar ve olaylar arasındaki değişmeyen ilişkileri bulmaya çalışır.

Psikolojinin ruhu incelememesinin temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ruhı inceleyen disiplinin felsefe ve teoloji olması
- B) Psikolojinin pozitif bir bilim olması
- C) Psikolojinin insanın iç dünyasını incelememesi
- D) Psikolojinin yalnızca zihinsel süreçleri ele alması
- E) Psikolojinin hayvan davranışlarını da konu edinmesi

12. Psikolojinin amaçlarından biri davranışın ortaya çıkış nedeninin bulunması ve davranışlar arasındaki neden-sonuç ilişkisinin belirlenmesidir.

Yukarıda, psikolojinin amaçlarından hangisi verilmiştir?

- A) Subjektif olma
- B) Anlama ve açıklama
- C) Etkileme
- D) Önceden tahmin etme
- E) Kontrol etme

13. Başkalarıyla olan etkileşimlerin davranışı nasıl etkilediğini belirleme, propaganda, kamuoyu ve moda konularında birey-grup etkileşimini ortaya koyma hangi psikoloji alt dalının ilgi alanına girer?

- A) Deneysel psikolojinin
- B) Endüstri psikolojisinin
- C) Eğitim psikolojisinin
- D) Sosyal psikolojinin
- E) Psikometrik psikolojinin

14. Emel, aile içinde çok hareketli ve konuşkan biri olmasına rağmen aile dışı iletişimde uyum sıkıntısı çekmektedir.

Bu durumla, psikolojinin hangi alt dalı ilgilenir?

- A) Gelişim psikolojisi
- B) Eğitim psikolojisi
- C) Sosyal psikoloji
- D) Öğrenme psikolojisi
- E) Danışmanlık psikolojisi

15. – Aşırı heyecan başarıyı nasıl etkiler?
– Uyuşturucu gibi maddelerin algılamaya etkisi var mıdır?

Yukarıda verilen sorularla hangi psikoloji alt dalı daha fazla ilgilidir?

- A) Deneysel psikoloji
- B) Psikometrik psikoloji
- C) Danışmanlık psikolojisi
- D) Eğitim psikolojisi
- E) Endüstri psikolojisi

16. – Davranışsal yaklaşımla felsefeden kopma eğilimi gösteren psikolojinin, yeniden felsefeye yönelişini temsil eden akımdır.
– Zorunlu ihtiyaçlar yanında güven, sevgi, saygı, kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçların da olduğunu vurgulayan, deneysel yöntemi yetersiz bulup, davranışları anlamada sezgiyi esas alan yaklaşımdır.

Yukarıda özellikleri verilen ekol aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Psikodinamik yaklaşım
- B) Yapısalcı yaklaşım
- C) Biyolojik yaklaşım
- D) Hümanistik yaklaşım
- E) Bilişsel yaklaşım

17. “İnsan davranışını anlamak için iç salgı bezlerini ve sinir sistemini tanımak gerekir.” diyen bir psikolog, hangi ekolün temsilcisi sayılır?

- A) Davranışçı yaklaşımın
- B) Yapısalcı yaklaşımın
- C) İnsancıl yaklaşımın
- D) Nörobiyolojik yaklaşımın
- E) İşlevselci yaklaşımın

18. Psikolojide araştırma sonuçlarının değerlendirilip açıklanmasında belirsizliği ortadan kaldırmak için sayısal verilerden, tablolardan, grafiklerden ve yüzdelik oranlardan yararlanılır.

Bu durum, psikolojide kullanılan hangi yöntem veya araştırma tekniğinin bir özelliğidir?

- A) İstatistik
- B) Anket
- C) Sistematiik gözlem
- D) Deney
- E) Mülakat

19. Davranışların oluşum sürecinde; insanların beklentileri, üzüntüleri, mutlulukları, heyecanları ve korkuları gibi psikolojik etkenler önemli rol oynamaktadır. **Aşağıdaki davranışların hangisinin oluşumunda psikolojik durum etkili olmuştur?**

- A) Karnı acıkan birinin yemek yemesi
- B) Yorulan birinin uyuması
- C) Zil çalınca öğrencilerin derse girmesi
- D) Sınavı iyi geçen bir öğrencinin arkadaşlarıyla eğlenmeye gitmesi
- E) Trafik nedeniyle öğrencinin derse gecikmesi

20. Günümüzde gittikçe yaygınlaşan okul psikologları, davranış bozukluğu ve yetersizliği olan öğrencilerin tanınmasında görev almaktadır. Bunun yanında, çeşitli anket ve testlerle öğrencileri tanıyıp, yönlendirmektedirler.

Yukarıda, psikolojinin hangi özelliğinden söz edilmektedir?

- A) Pozitif bir bilim olma
- B) Deneysel olma
- C) Uygulanabilir olma
- D) Determinizm ilkesine dayanma
- E) Genellenebilir olma

Notlarım